21

ఋణానుబంధం

ఎడతెగని వర్షంలో,

లైట్ల వెలుతురులో తడుస్తున్న రోడ్డుపై,

తడుస్తూ, తలవంచుకుని వస్తున్న మనిషి... అతనే..

మళ్ళీ ఒకసారి పరిశీలనగా, తదేకంగా గమనించాను. లేదు.అతనే-రాఘవయ్యే.

ఎందుకో జాలీ,సానుభూతీ, ప్రేమ,గౌరవం, అభిమానం అన్నీ కలగలసి పోయిన మహాద్భుతమైన అనుభూతి హృదయాన్ని స్పర్శించి ఓ రకమైన పులకింత కలిగింది.

నాకు తెలుసు - అతను నా దగ్గరకే వస్తున్నాడని - వస్తాడనీ.

కిటికీ నుండి చూపులు మరల్చుకొని టేబుల్‌పై పేర్చబడి వున్న అనేక ఉత్తరాల కట్టలవంక చూశాను.వెనుక నుండి నేపథ్యంగా విరామం లేకుండా ప్రెస్ చప్పుడు వినబడుతోంది. సంపాదకుడుగా నాకున్న నాగది గాజు తలుపుల కవతల స్టాఫంతా వెళ్ళిపోయాక మిగిలిన ఖాళీకుర్చీలు,ఇంకో రెండ్రోజుల్లో మార్కెట్లోకి విడుదలయ్యే పత్రిక సంపాదకీయం ప్రూఫ్ చూస్తూ అసోషియేట్ సత్యం, టెలిప్రింటర్ ఆపరేటర్ వాసు కనిపిస్తున్నారు.

ఒక్క ప్రెస్ చప్పుడు తప్పితే గంభీరమైన నిశ్శబ్దం.

వర్షంవల్ల చల్లగా తేమ నిండిన వాతావరణం,అప్పుడప్పుడు వీస్తున్న ఈదురుగాలి, పత్రిక,సర్క్యులేషన్ పెరుగుతున్నందుకు నా సంపాదకత్వాన్ని ప్రశంసిస్తూ యాజమాన్యం రాసిన లేఖ -ఎదురుగా.. మనసంతా సందడిగా వుంది.

సిగరెట్టు వెలిగించుకుని - గుండెలనిండా పొగపీల్చుకుని - హాయిగా వెనక్కివాలి పాఠకుల ఉత్తరాల కట్టను తీసుకున్నాను చేతిలోకి.

గత రెండు వారాల క్రితం విడుదలైన దీపావళి ప్రత్యేక సంచిక బాపతు ప్రతిస్పందనలవి. మొదటి ఉత్తరం.... రాఘవయ్య రాసిన 'హృదయం' కథ గొప్పతనాన్ని గురించి ఎవరో గొప్పగా విశ్లేషిస్తూ రాసింది. ఇంకో ఉత్తరం... దాంట్లో కూడా 'హృదయం' గురించే ప్రశంస. యాంత్రికంగా ఉత్తరాలను తిప్పుతున్న కొద్దీ ఎక్కువగా రాఘవయ్య కథ గురించే ప్రస్తావన- ఏముందా కథలో అనిపించింది.

నిజానికి దీపావళి సంచిక ప్రకటనవేస్తున్నపుడు వేసిన రచయితల జాబితాలో సాధారణ ఖాతా క్రింద రాఘవయ్యపేరు వెలువడింది. ఆ తర్వాత తన సాధారణ ధోరణిలో

రాఘవయ్య వస్తూ తోచినంత డబ్బు నన్నడిగి తీసుకుని వెళ్ళడమే గాని మ్యాటర్ యిక రేపు ప్రెస్‌లోకి వెళ్తుందనగా కూడా తన కథను అందివ్వలేదు. పేరేమో ప్రకటించబడింది. అచ్చుపని ప్రారంభమైంది.మనిషి పత్తాలేడు. కుర్రాడితో కబురు చేశాను. ఆరోగ్యం బాగుండకపోవడంతో హాస్పిటల్ కెళ్తే డాక్టర్లు బలవంతపెట్టి అడ్మిట్‌చేయించారని తెలిసింది. నిజానికి కథాసాహిత్యంతో పరిచయమున్న ఎవరైనా రాఘవయ్యను కలుసుకోవడం తటస్థిస్తే అభిమానంతో కూడిన సంతోషంతో ఉక్కిరిబిక్కిరై పోయి ఘనంగా అదరిస్తారు. అతని కథల్లో ఆ జీవం ఉంది. జీవితం ఉంది. వేదన వుంది. కన్నీళ్ళున్నాయి. హృదయాన్ని స్పర్శించి మైమరపింపజేసే మహత్తు వుంది.

వెంటనే ఆరాత్రి రాఘవయ్యను పరామర్శించి, దీపావళి సంచికకు కథ గురించి వాకబు చేద్దామని హాస్పటల్‌కువెళ్ళాను. తీరా వెళ్తే అతనక్కడ లేడు. డాక్టర్లతో చెప్పా చెయ్యకుండా ఎటో వెళ్ళిపోయాడట. యింటికి వెళ్తే అక్కడా లేడు. భార్యఉంది. ఆస్పత్రి నుండి రాఘవయ్య ఎటో వెళ్ళిన సంగతి తనూ విన్నట్లు చెప్పింది. ఐతే అలా చెప్పకుండా ఎటెటో పోవడం కొత్త సంగతేమీ కానట్టూ చెప్పింది. పిల్లలు లేరతనికి. అందువల్లనేనేమో రాఘవయ్య భార్య ఎప్పుడూ భావశూన్యంగా కనిపిస్తుంది. అతనొక ఋషి. పసిపిల్లాడు. ఈ లోకంలోనే ఉంటూ తనదైన ఓ మహా ప్రపంచంలో జీవించే మహర్షి... ఈ జన్మకు అతనుచాలు అంటుందామె. ఎప్పుడైనా పిల్లల ప్రస్తావనొస్తే -కాలేజీలోచదువుకునే నా విద్యార్థులందరూ నా పిల్లలే,నాకు యింకవేరే పిల్లలెందుకు అంటాడు అతను.

ఆ రోజురాత్రి విచిత్రంగా మూడున్నర గంటలకు బజర్ మ్రోగితే,అడిగి తలుపు తీశాను. ఎదురుగా రాఘవయ్య. పోర్టికో క్రింద - ఎర్రగా కళ్ళు -అలసిపోయిన ముఖం... నలిగిన బట్టలు...

చేతిలోని కవర్‌ను అందించి "సారీ...ఆలస్యమైపోయింది" అన్నాడు.

అప్పుడే విస్కీవాసన గుప్పుమంది.

గౌరవం - అసహ్యం.. పూజ్యభావం. ఈసడింపు మిళితమై ఏదీ తోచనిస్థితి మనసునిండా.

"మీ దగ్గరనుండి తీసుకున్న డబ్బంతా కలిపి మూడువందల ఇరవై. ఈ కథ రెమ్యునరేషన్ పోతే నేనే మీకు డెబ్బయి రూపాయలు బాకీ - తీర్చుకుంటాను బాకీ... త్వరలో..."

వెనక్కి తిరిగి గేటుతెరచుకుని..వెళ్తున్నాడు.

అయ్యో పాపం.అనిపించి...

బలహీనతలలో చిక్కుకుని జీవితాన్ని జయించలేని ఈ మనిషితో ఏంటో.... అనిపించి - వ్యక్తిగతంగా అతనితో నాకు ఏంపని, అతనిలోని మహారచయితతో కదా ఓ సంపాదకునిగా, పాఠకునిగా, ఓ సాహిత్యాభిమానిగా, సాటి సాహిత్య కారునిగా అతనితో సంబంధం.. ప్చ్... ఏమిటో, అదోరకమైన అనుభూతి.

అలాగే నిల్చున్నాన్నేను... వీధి మలుపు తిరిగి వెళ్తూ ఇంకా కనిపిస్తూనే ఉన్నాడు రాఘవయ్య.

గమ్మత్తయిన విషయమేమింటే. ఏ ప్రతికయినా ఓ రచయిత పంపిన కథని పరిశీలించి ప్రచురించుకుని తర్వాత వీలునిబట్టి పారితోషికాన్ని పంపుతుంది. కాని ఈ నగరంలోని దాదాపు అన్ని పత్రికలకూ, రాఘవయ్యకూ నడుమ ఉన్న సంబంధం అలాంటిది కాదు. అతనికి తాగడానికి డబ్బవసరమున్నప్పుడల్లా వస్తాడు. తీసుకుంటాడు. ప్రతిగా ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఓ బ్రహ్మాండమైన కథ రాసిస్తాడు. ఆ కథ ఆ సంచికకు మకుటమై నిలుస్తుంది. కలకాలం జ్ఞాపకం ఉండిపోయే మధురానుభూతిగా పాఠకుల మనసుల్లో నిలిచిపోతుంది. తర్వాత బాకీ బేరీజు వేసుకున్నా మొత్తం మీద బ్యాలన్స్ ఎక్కువ లేకుండా కథలతో బాకీని చుక్తా చేస్తాడు. ఎప్పుడైనా అసాధారణ సందర్భాల్లో రాఘవయ్య ఖాతాలో బాకీ ఎక్కువగా పేరుకు పోతే ఏదో ఒక కథల పోటీలో అవార్డు ప్రకటించి ఆయా సంపాదకులు బ్యాలెన్స్ షీట్‌ను సరి చేసుకుంటారు. నిజంగా బహుమతులే ఇవ్వదలుచుకుంటే అతను రాసే ప్రతి కథా అవార్డు కథే.. ఆ శైలి.. ఆ నడక.. ఆ సంవిధానం ఎన్నుకునే ఆ ఇతివృత్తాలు అవన్నీ అతనికే చెల్లాయి.

ఐతే - ఇంతా చేసి ఈ పుచ్చుకున్న డబ్బును ఏం చేస్తాడయ్యా - అంటే, తాగుతాడు. కేవలం తాగుతాడు.

అసలితను రాయడం కోసం తాగుతాడా?

తాగడం కోసం రాస్తాడా - అంటే జవాబు చెప్పడం కష్టమవుతుంది. ఎలా రాసినా బ్రహ్మాండంగా రాస్తాడన్నది మాత్రం నిజం -

అప్పటికే ఆరాత్రి అలా అచేతనంగా నిలబడి చూస్తూండడంతో ఇంట్లోవాళ్ళు పిలవడం - లోపలకెళ్ళి.... మర్నాడు యథాలాపంగా కథను చదవకుండానే ప్రెస్‌కు పంపడం, అది అచ్చయి వెళ్ళిపోయి...

ఇప్పుడు ఉత్తరాలు చూస్తూంటే చదవాలనిపించి సొరుగులో నుంచి దీపావళి సంచికను తీసి పేజీలు తిప్పాను.

ఓ పేజీ చదివానో లేదో....

తలుపు చప్పుడైతే తలెత్తాను

నేనూహించినట్టుగా అతనే -రాఘవయ్య మొత్తం పూర్తిగా తడిచి తలపై నుండి నీళ్ళధారలు కారుతుండగా నిలబడి...

"రండి.. అరే పూర్తిగా తడిచిపోయారే.. తుడుచుకోండి" కుర్చీపైన వున్న టర్కీటవల్ అందించాను.

తీసుకుని తుడుచుకుని - కూర్చున్నాడు.

" మీ కథ చాలా బాగుందని - ఇదిగో ఇన్ని ఉత్తరాలొచ్చాయి" - అన్నాను ఉత్సాహంగా..

వింటున్నాడు -కాని ఎలాంటి ప్రతిచర్యా లేదు.

"నేనూ చదువలేదు.ఇప్పుడు చూస్తున్నాను. అందరూ బాగుందంటూంటే"

ఒట్టి మౌనం..

" ఇంత వర్షంలో వచ్చారేమిటి?"

" ఓ యాభయ్ కావాలి"

నాకు తెలుసు సరిగ్గా అటువంటి డైలాగే వస్తుందని...

అబ్బా - తాగుడుకోసం ఈ మనిషి ఇంతదీనంగా, పూర్తిగా ఉనికిని, ఉన్నతినీ కోల్పోయి అర్థిస్తూ....

" ఇప్పుడు మీఆరోగ్యం ఎలా వుంది"

"..............." మౌనమే

ఇక లాభం లేదని పాకెట్‌లోనుండి యాభైరూపాయల నోటిచ్చి ...

తీసుకుంటూనే లేస్తూ 'థ్యాంక్యూ' అన్నాడు.

చూస్తూండగానే.... కురుస్తున్న భారీ వర్షాన్ని లెక్కచేయకుండా వెళ్ళిపోయాడు రోడ్డుపైకి.

★ ★ ★

రాఘవయ్య బయట హుషారుగా జనంతో కబుర్లు చెప్పకుంటూ కనిపించడం నాకతనితో వున్న పదిహేనేళ్ళ పరిచయంలోఎప్పుడూ జరగలేదు. ఎప్పుడు కనబడ్డా మౌనంగా నడిచి వెళ్తూనో, ఎక్కడైనా ఏదో పుస్తకం చదువుతూనో తటస్థపడ్తాడు.

ఐతే కాలేజీ క్లాస్ రూంలో పాఠాలు చెప్తున్నప్పుడుగానీ, బయట ఎక్కడైనా ఎవరైనా సాహిత్యోపన్యాసాలు ఏర్పాటు చేసేటప్పుడు గానీ అతని వాక్పటిమ, విషయశుద్ధి, అనర్గళమైన పదప్రవాహం, విస్తృతమైన జ్ఞానసౌందర్యం మనల్ని ముగ్ధుల్ని చేస్తాయి. ఇచ్చిన విషయంపై సహేతుకమైన చర్చతో మనతో తలాడింపచేస్తాడు.

అందుకే

ఆ రోజు... రాఘవయ్య రాసినకథల సంపుటిని 'భారతి' పుస్తక సంస్థవాళ్ళు ప్రచురించిన సందర్భంగా, ఆవిష్కరణసభను ఏర్పాటుచేస్తే వెళ్ళాను.

సభ ప్రారంభంలో రాఘవయ్య దంపతులకు ఓ చిన్నపాటి సన్మానం చేశారు. ఆ పరంపరలో రాఘవయ్య భార్య పార్వతి రెండు మాటలు మాట్లాడింది.

"రాఘవయ్య ఓ యోగి. అతని భార్య, పిల్లలు, సంసారం, ఉద్యోగం, జీవితం, జీవం అన్నీ కథే. భౌతికంగా కనిపించే భార్య రూపంలో వున్న తనుగానీ,తమచుట్టూ వున్న ప్రపంచం గానీ రావువయ్య దృష్టిలో ఓ మిథ్య అనీ, కథరాయడానికి పుట్టి,కథరాయడానికి బ్రతికి కథ కోసమే ఆయన మరణిస్తాడనీ" అంది.

నిజం చెప్పాలంటే రాఘవయ్యంటే అక్షరాలా అంతే.

ఆ తర్వాత చివరి వక్తగా గంటన్నర సేపు కథా సాహిత్యంపై రాఘవయ్య చేసిన ఉపన్యాసం ఓ విశిష్టమైన పాఠం. ఆ విశ్లేషణ, ఉపమానాలూ, ఉటంకనలూ, కథ రాయడానికి ఓ ఉత్తమ కథకుడు పొందవలసిన వేదన, కథ ప్రభావం.. ఎన్ని చెప్పాడో.. చెప్పెలా ఒప్పించాడో.. వహ్వా అనిపించాడు.

సభానంతరం రాఘవయ్య దంపతులను ఆటోలో పంపిస్తూ 'భారతి' పుస్తక సంస్థ అధినేత కోటేశ్వర్రావు రాఘవయ్యకు ఇష్టమైన ఓటి విస్కీ బాటిల్‌ను ఇవ్వడం నాకు కనిపించింది.

తర్వాత,

పత్రికా సంపాదకులమైన మాతోపాటు మరికొందరు ముఖ్యమిత్రులతో ఓ విందును ఏర్పాటుచేశాను.

మందు మనసునిండా ఎక్కిన తర్వాత - కోటేశ్వరరావుచెప్పాడు - "పిచ్చోడు రాఘవయ్య. పాపం అప్పుడో యాభై అప్పుడో వంద తీసుకుని మొత్తం వేయిరూపాలయకే కథా సంపుటిపై ఫుల్‌రైట్సిచ్చాడు. ఓరోజు మందుకు ఎవరూ డబ్బివ్వకుంటే బ్లాంక్ పేపర్‌పై సంతకం చేసిచ్చి ఇరవై ఐదు తీసుకున్నాడు. కథా సంపుటికి వేరే వాళ్ళయితే ఏ రైటరైనా కనీసం ఐదువేలు తీస్కుంటారు. తమాషా ఏంటోతెలుసా ఎడిషన్ మొత్తం ఓ నెలలో ఖాళీ ఔతుంది. పిచ్చోడు..'

జాలితో నిండిన రిక్తత మనసునిండా.

రాఘవయ్య వల్ల పత్రికలూ, ప్రచురణకర్తలు బాగుపడ్తున్నారా?

లేక పత్రికలవల్ల అప్పుడప్పుడు డబ్బు యిష్టమొచ్చినప్పుడు అడుక్కుని రాఘవయ్య ఆనందపడ్తున్నాడా?

ప్చ్-ఏమో.

★ ★ ★

ఉగాది ప్రత్యేకసంచిక ప్రెస్‌వర్క్ ప్రారంభమైంది. "రచయితల లిస్ట్‌లో రాఘవయ్య పేరును ప్రముఖంగా ప్రకటించాం. కాని ఇంత వరకూ కథ మనకంద లేదు..." చెప్తున్నాడు అసోసియేట్ సత్యం.

ఆపరేటర్‌కు ఫోన్ చేసి రాఘవయ్య పనిచేసే కాలేజీకి కనెక్షన్ యివ్వమన్నాను. ఈలోగా ఆఫీస్ నుండి అకౌంట్ తెప్పించి చూస్తే అతని పేర నాలుగువందల రూపాయలు సంస్థకు బాకీ ఉన్నాయి.

ఫోన్‌లో ప్రిన్సిపాల్ మాట్లాడాడు. పదిరోజులైందట రాఘవయ్య హాస్పిటల్‌లో చేరి. పరిస్థితి ప్రమాదకరంగా ఉందని కూడా చెప్పాడు.

అప్పుడు జ్ఞప్తికి తెచ్చుకుంటే... రాఘవయ్య కనిపించచక, డబ్బు కావాలని రాక చాలా రోజులైందనిపించింది. మనసునిండా ఏదో వెలితి, ఎవరో అత్యంత ఆత్మీయుల్ని కోల్పోతున్నట్టు భావన. శూన్యత.

అసంకల్పింతంగానే లేచి కారు తీసుకుని రాఘవయ్య ఉన్న ఆస్పత్రికి వెళ్ళాను.

ఐతే అప్పటికే అంతా అయిపోయింది. రాఘవయ్య అంతిమ శ్వాస విడిచి పది నిముషాలైంది. ప్రక్కన ఒక్క భార్య మాత్రమే వుంది మౌనంగా రోదిస్తూ.

నన్ను చూసి... పలుసార్లు నన్ను చూచిన చనువుతో.. " హాస్పిటల్ వాళ్ళు బిల్లు కట్టి శవాన్ని తీసుకుపొమ్మంటున్నారు. నా దగ్గరేమీ..." మాటలను కన్నీళ్ళు మింగేశాయి.

కథను - ఊపిరిగా, ఉద్యమంగా, జీవంగా, జీవితంగా ఆరాధించి, వందల కథలతో లక్షల పాఠకులను రంజింపచేసిన మహావ్యక్తి శరీరం ... మృత శరీరం. తాకట్టులో...

ఎందుకో కన్నీళ్ళు జలజలా రాలాయి.

నర్సింగ్‌హోం ఆఫీస్ గదిలోకి నడిచాను బిల్లు చెల్లించడానికి.

నర్స్ బిల్లురాస్తూ "పాపం కథలు రాయకుండా ఒక్కరోజైనా ఉండేవాడు కాదు. హాస్పిటలంతా నిద్రపోయాక రాత్రి ఏ ఒంటిగంటకో కూర్చుని రాసుకునేవాడు. అడిగితే అన్నింటికీ నవ్వే సమాధానం.." అంటోంది.

అతని మౌనం..

అతని గాంభీర్యం...

అతని బలహీనత...

అతని అపురూపమైన సాహిత్య వ్యక్తిత్వం...

అన్నీ కళ్ళముందు కదలి...

ఒట్టి కన్నీళ్ళు.. హృదయం నిండా కన్నీళ్ళు..

★ ★ ★

తర్వాత రెండు రోజులకు

ఆఫీస్‌లో కూర్చుని పర్సనల్ టపా చూస్తుంటే - ఓ కవర్.. రాత సుపరిచయమే .....తిరగేస్తే.. ఫ్రమ్ రాఘవయ్య...

చకచకా చించి...

ప్రియమిత్రులు శ్రీ విశ్వనాథ్‌గారికి,

నమస్తే

ముప్పయ్యేళ్ళుగా తెలుగు పత్రికలన్నీ నన్ను భరిస్తూ వచ్చాయి. ఎప్పుడూ నేనే మీకందరకూ బాకీ ఉంటూ వచ్చాను. ఈ బాకీ నుండి విముక్తుణ్ణి కావాలని ఎప్పటికప్పుడు అనుకుంటూనే ఎప్పుడూ కాలేకపోయాను.

ఇక ఎవరికీ బాకీ ఉండకూడదనే నిర్ణయించుకున్నాను. .. అందు గురించి దీనితోపాటు జతపరిచి రెండు కథల్ని....

ఇక చదువలేకపోతున్నాను. కన్నీటి పొరగుండా అక్షరాలు కనిపించడం లేదు. క్రింద చనిపోవడానికి ముందు రెండురోజుల నాటి తేది వేసి ఉంది.

'పల్లకి' వారపత్రిక

09-10-1986